

Modelul psihopedagogic de socializare a copiilor de vârstă timpurie

Psychopedagogical model of children socialization early age

Stela CEMORTAN,

doctor habilitat în pedagogie,

profesor universitar,

Institutul de Științe ale Educației

Rezumat

Socializarea calitativă a oricărei personalități se realizează prin îmbinarea proceselor de: adaptare, integrare, autodezvoltare, autoactualizare. Succesul acestui proces va depinde de poziția activă a individului și de asimilarea de către dânsul a experienței sociale. Autoarea propune și descrie în acest sens niște mecanisme, criterii în vederea determinării nivelurilor de socializare copiilor de vârstă timpurie.

Cuvinte-cheie: *socializare, socializare primară, socializare secundară, adaptare socială, integrare, dezvoltare socială, autodezvoltare, autoactualizare.*

Problema socializării copiilor pe parcursul ultimelor decenii a fost studiată profund în psihologie și pedagogie. Cercetătorii au constatat că această problemă ar putea fi diminuată prin crearea unui context social necesar copilului, deoarece socializarea este un proces bilateral, realizat, pe de o parte, de către adult, care le atribuie copiilor treptat experiența umană socială, iar pe de altă parte

Abstract

In the article she highlights the need to merge by the processes of adaptation, adult, self-development and self-actualization of child assets. The author emphasizes that the purpose of the family and the pre-school institution in the process of socialization of the child is to comply with certain mechanisms in the assimilation of the social child.

Keywords: *socialization, primary socialization, secondary socialization, social adjustment, integration, social development, self, self-actualization.*

acționează copilul, care însușește în mod independent un sistem de roluri sociale.

Socializarea umană se realizează în două etape esențiale:

- socializarea inițială, primară, care începe în familie, de la vârstă fragedă;
- socializarea continuă, care se efectuează pe parcursul vieții.

În psihologie socializarea este tratată ca „un produs de însușire (și acumulare)

a unui sistem de cunoștințe, norme, valori, care îi permit persoanei să funcționeze în calitate de membru cu drepturi depline ale societății”. Se consideră de asemenea că:

- finalitatea procesului de socializare este reprezentată în adaptarea, integrarea individului în societate și în lumea valorilor;
- factorul determinant în formarea identității unei personalități este mediul social. Aici are loc socializarea primară a copilului, care se realizează în trei etape:
  - prima etapă începe în familie;
  - a doua continuă la grădinița;
  - a treia – se realizează prin adaptarea copilului la lumea adulților și a semenilor.

Pedagogii menționează că socializarea calitativă a oricărei personalități se realizează prin îmbinarea proceselor de: adaptare, integrare, autodezvoltare, autoactualizare.

Succesul acestui proces depinde de poziția activă a individului și de asimilarea de către acesta a experienței sociale.

În rezultatul cercetărilor efectuate în psihopedagogie s-a evidențiat că mecanismele socializării sunt:

- adoptarea succesivă de statusuri și roluri sociale (preșcolar, școlar etc.);
- formarea abilității de învățare socială (independentă);
- organizarea corectă a procesului de învățare instituționalizată;
- dezvoltarea capacității de a învăța atât prin activitatea de joc cât și prin comunicare;
- formarea deprinderii de a identifica etc.

Socializarea copilului de vârstă timpurie se efectuează treptat fie sub influența mediului social, fie în procesul educativ când este influențat de grupurile sociale în care trăiește, persoanele cu

care comunică, cercul interior de interese personale.

Principalele obiective de socializare a copiilor în preșcolaritate prevăd formarea:

- priceperii de a stabili diverse contacte sociale;
- capacității de a acționa împreună cu semenii;
- abilității de a se include într-un sistem corect de învățământ.

Procesul de socializare a copilului prin educație trebuie să includă:

- diverse sfere ale culturii sociale;
- posedarea unei culturi comunicative (educația moral-spirituală);
- acumularea cunoștințelor din domeniul culturii naționale (educație civică și patriotică);
- respectarea culturii etnice (educarea toleranței);
- posedarea unor noțiuni și aspecte din cultura juridică (educația pentru drept);
- cultura sano-igienică (educația sanitară);
- cultura ecologică (educația pentru mediu) etc.

Principalele direcții în dezvoltarea socială a copilului de vârstă timpurie sunt:

- influența naturală a factorilor sociali;
- includerea sistematică a copiilor într-un proces de educație și instruire bine organizat și ordonat.

Procesul educativ-instructiv e necesar să includă:

- familiarizarea copiilor cu lumea obiectelor și a naturii;
- comunicarea de către adulți a cunoștințelor;
- familiarizarea copiilor cu lumea relațiilor umane.

Mecanismele de socializare a copiilor conform afirmațiilor psihopedagogilor sunt: imitarea; identificarea emoțională; orientarea socială; reglementarea

normativă și inductivă; experiența socială și culturală; creativitatea; monitorizarea; evaluarea; reglementarea prin reflex etc.

În procesul de socializare cadrele didactice trebuie să ia în considerare și să păstreze trăsăturile caracteristice ale fiecărei individualități (ale fiecărui copil).

Pe de o parte, este necesar să se efectueze: „deschiderea” continuă a individului spre diversitatea lumii sociale iar, pe de altă parte, este înțelegerea de către copil a diversității sociale a lumii din jur prin intermediul lumii sale interioare.

Apariția acestei „înțelegeri” va contribui la realizarea scopului viitoarei personalități de a se afirma ca un subiect de utilitate publică și de cultură.

În psihopedagogie este dovedit, de asemenea, că socializarea copilului preșcolar se realizează prin activitățile de bază din copilăria timpurie.

Prin intermediul acestor activități (și în fond al celei de joc) copiii:

- se familiarizează cu lumea adulților;
- iau cunoștință de valorile general umane, cele naționale (la nivel elementar) și de cultură;
- învață roluri sociale și comportamentale;
- explorează și însușesc realitatea;
- însușesc cele mai importante fapte și evenimente semnificative;
- dezvoltă abilitatea de a stabili contacte sociale.

Evidențierea nivelului de socializare a copiilor se poate face în baza Standardelor de Stat prin monitorizare și evaluare. Important este ca să se reliefeze cunoștințele și competențele din diverse sfere ale culturii sociale: comunicativă, națională, etnică, juridică, comportamentală etc.

Eficacitatea dezvoltării sociale a fiecărui copil trebuie să se determine în rezultatul unei monitorizări adecvate. Nivelul de socializare poate fi determinat de către cadrele didactice și caracterizat în baza termenilor de vârstă, sex și a trăsăturilor comportamentale individuale, evidențiind: prezența curiozității; nivelul de formare a valorilor; nivelul activității cognitive; calitatea relațiilor cu semenii.

Deci, prin evaluare e necesar să se evidențieze principalele componente de socializare a copiilor și anume: componente axiologice, comunicative, cognitive, valorice.

Criteriile în baza cărora se determină nivelurile de formare sunt: valorile însușite, calitățile comunicative formate, activitatea cognitivă, capacitățile de relaționare și a celor atitudinale.

Susținând ideea că aceștia sunt și **indicii** de bază care caracterizează comportamentele de socializare, putem face următoarele **concluzii teoretico-aplicative**:

1. În știință este dovedit că socializarea constituie „procesul de continuă transformare a individului din ființă biologică într-un subiect al unei culturi specifice”.

2. Pentru a socializa copilul, pentru a-l dezvolta corect este necesar un context social care îi oferă situații multiple de comunicare socială și afectivă.

3. În procesul de socializare situațiile concrete transmit și structurează la copil:

- modalitățile de comunicare (coduri lingvistice, coduri simbolice, expresive, nonverbale etc.);
- modele sociale de comportament (cognitiv, afectiv, verbal, motor etc.);
- modalități de cunoaștere, învățare (seturi instrumentale);

- posibilități de relaționare (ca forme de comportament caracteristice vieții de grup);
- modelarea motivațional-afectivă (manifestată prin formarea de atitudini);
- formarea de aptitudini corecte etc.

4. Aptitudinea de socializare este o caracteristică esențială a naturii umane. Ea cere dezvoltarea și formarea facultăților acționale, de relaționare, intelectuale, afective etc.

5. Socializarea umană este stadială.

6. Finalitatea procesului de socializare a copilului este reprezentată de integrarea lui în societate și în lumea valorilor.

7. Principalele competențe ale socializării, bazele cărora pot fi puse în preșcolaritate sunt:

- formarea la copii a priceperilor de a stabili contacte sociale;
- dezvoltarea capacității de a acționa împreună cu semenii;
- însușirea treptată a deprinderilor de adaptare la viața societății;
- educarea dorinței de a se integra în mediul social.

8. Conținutul procesului de socializare și de educație socială a copiilor de vârstă timpurie trebuie prevăzut într-un Curriculum, într-o programă specială, care va include:

- modul de organizare a procesului pedagogic;
- utilizarea unei diversități metodologice a tehnicilor educaționale (a unei metodologii formative);
- diversitatea componentelor educativ-instructive: axiologice, culturale, umaniste, antropologice, sinergetice, structurale, complexe, de activitate, de mediu, centrare a activităților de bază pe copil etc.

9. Propunem ca principalele direcții ale procesului de socializare a copilului preșcolar

să fie organizate în corespundere cu cele stipulate în „Concepția și curriculumul socializării preșcolarelor” cele de bază fiind:

- Cunoașterea de sine și conștientizarea necesității respectării regulilor sanogenice;
- Formarea cunoștințelor inițiale și a atitudinilor corecte pentru patrimoniul național și universal;
- Dezvoltarea sentimentelor patriotice.

Utilizând diverse metode și procedee de lucru, adulții vor structura procesul instructiv-educativ și de evaluare în baza următoarelor particularități psihopedagogice ale copiilor:

- perceperea emotivă a mediului ambiant;
- gândirea intuitiv-concretă;
- profunzimea primelor sentimente;
- perceperea elementară a evenimentelor sociale,
- dorința de a se integra în societate.

Referințe bibliografice:

1. Cristea S. *Fundamentele pedagogiei*. Iași. Polirom, 2010.
2. Văideanu G. *Educație*. București. EDP, 1996.
3. Cosmovici A. Iacob I. *Psihologie socială*. Iași. Polirom. 2008.
4. Maslov A. *Motivație și personalitate*. București. Editura 3, 2007.
5. Cemortan S. *Educația civică în preșcolaritate*. Chișinău: Stelpart, 2010.
6. *Curriculumul educației și instruirii copiilor în instituții preșcolare de diferite tipuri*. Coordonator Cemortan S. Chișinău: Lyceum, 1997.
7. Pescaru A. *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*. București. Aramis, 2006.

Recenzent: Aglaida BOLBOCEANU, doctor habilitat, profesor cercetător, IȘE